

Werktitel:
**Essayeren voor kunsteducator:
een performatieve en collectieve onderzoekspraktijk**

Introductie

In mijn huidige Professional Doctorate¹ onderzoek staat het collectief essayeren centraal, ofwel; *Essayeren als Collectieve Performatieve Praktijk*. Het doel van dit 4-jarig onderzoek is middels **essayeren** verschillende **kennisperspectieven performatief** bijeen te brengen als een **collectieve** interactie. In eerder onderzoek richtte ik me op de relevantie van essayeren voor de artistiek researcher².

Het essay als genre bevindt zich tussen kunst en wetenschap. Het is niet zuiver kunst en het is niet zuiver wetenschap, maar wel kunst in potentie en wetenschap in potentie (referenties Huurdeman, 2020). Een van de redenen waarom het essay geen traditionele wetenschap is, is door de aanwezigheid van de verschillende kennisperspectieven die de essayist gebruikt, naast vakkennis gebruikt de essayist ook persoonlijke kennis en terloopse kennis. Alles wat relevant lijkt te zijn voor het onderwerp mag zonder scrupules gebruikt worden, ook als de essayist er geen gespecialiseerde kennis van heeft. De reden waarom het wel verbonden is aan wetenschap is de focus op het onderwerp (referentie Adorno, Lijster) en het gebruik van theoretische bronnen, echter is dit gebruik veel vrijer dan in traditionele wetenschap. In de kunsten zijn we wel gewend om persoonlijke perspectieven te gebruiken, hier ligt dan ook een duidelijke verbinding.

Het essayistische onderzoeksproces kan zich toespitsen op vele verschillende onderwerpen en kan in verschillende vormen tot uiting komen. Historisch gezien vindt het essay vorm als geschreven tekst in de *Essays* van Montaigne, een bundel van 107 korte teksten met ver uiteenlopende onderwerpen.

¹ Professional Doctorate is een pilot voor praktijk onderzoek in het HBO (derde cyclus), gefinancierd door de hogescholen en SIA. Dit onderzoek vindt plaats in de sector Kunst + Creatief en het traject duurt 4 jaar.

² Mijn fascinatie voor het essay ontstond tijdens mijn bachelor Fine Art, specifiek met de theoretisering van T.W. Adorno: Het essay als vorm. Tijdens mijn eerste master onderzoek poogde ik mijn artistieke praktijk en wetenschappelijk onderzoek bijeen te brengen middels het essayeren. De ambitie was zowel de artistieke vrijheid als de wetenschappelijke criteria in ere te houden. Zowel de theorie als de praktijk toonde dat dit een lastige combinatie is. Het eindresultaat was een kunst expositie met video performances en een scriptie van 20.000 woorden. In het onderzoeksproces was er wel degelijk een interactie, maar in de output was nog steeds gescheiden. Online heb ik geprobeerd de twee te bijeen te brengen in de Research Catalogue (footnote) maar dat was artificieel. Conclusie: een tweede master. In mijn educatieve master is het gelukt een gecombineerde vorm te vinden van mijn praktijk en onderzoek middels de lecture performance. Met de performativiteit van het essayeren vond ik de ruimte om theorie en artistieke praktijk met elkaar te verbinden. Visuele beelden op één scherm en theoretische referenties op het andere scherm. Maar het verbinden van mijn educatieve praktijk met mijn artistiek research praktijk was niet gelukt. Ik hoopte door het performatieve proces verschillende artistieke vormen toe te laten maar uiteindelijk bleef ik toch terugvallen op mijn script en vier schermen. Ik hoopte middels het delen van essayistische lecture performances op conferenties een inhoudelijke interactie met het publiek aan te gaan door hen te laten reageren, maar dit bleek slechts incidenteel het geval te zijn. Ik bleef me vast houden aan de vorm die ik had gevonden en reacties uit het publiek waren schaars. Conclusie; een vervolg onderzoek.

[VIDEO] On essaying as collective performative practice (version 2, 2023)
 03:21 min. *In the essay you use fragmented; theory, anecdotes, quotes, thoughts, emotions and observations to investigate a topic at hand. Combining very personal and autobiography fragments with intellectual insight*
 03:38 min. *The topics range vastly, for instance on anger, on vanity,*
 03:44 min. *on friendship , On smells or On Cicero, Seneca and Plutarch.*
 03:52 min. *The essay includes a personal, theoretical and artistic perspective when investigating a topic.*

Na de lange traditie van de geschreven vorm volgde het visuele en audio essay en de video essay, recent ontstaan er vele andere artistieke vormen van het essay.

[VIDEO] On essaying as collective performative practice (version 1, 2023)
 05: 38 min. *Nowadays the essay has taken many forms*
<https://www.ugent.be/lw/kunstwetenschappen/spam/en/activities/fromthescenicesstoytotheessayexhibition> *like the video essay,*
 05:41 min. *the audio essay,*
 05:44 min. *the exhibition essay,*
 05:46 min. *the essay in theater, dance and performance*
 05:49 min. *the story telling essay,*
 and recently also the lecture performance essay 05:54 min.

In mijn artikel van 2020, 'Essaying art'³ ga ik uitgebreid in op de positie van het essay tussen kunst en wetenschap en de relevantie van het essay voor artistiek onderzoek, daarbij heb ik me specifiek gericht op het internationale veld Artistic Research. Het artikel beargumenteerd dat het essay in essentie een performatieve manier is van het onderzoeken van een onderwerp en daarom gebruik ik de term essayeren als werkvorm in plaats van het essay als vaste vorm. De performativiteit van het essayeren zit in het uitvoeren van het essayistische proces op een artistieke wijze. Hierbij wordt dus niet gericht op een eindvorm maar op performatieve iteraties, meerdere versies. Dit is ook de reden waarom mijn lecture-performances meerdere versies hebben. Het iteratieve aspect is een directe afgeleide van Montaigne's publicatie traditie, over de jaren heen bleef hij zijn essays herschrijven en het is dan ook nooit tot een eindversie gekomen. De essays bundel waar we nu vooral naar refereren is ofwel de postume versie ofwel een geannoteerde versie met alle wijzigingen erin meegenomen (referenties).

[VIDEO] On essaying art (final version, 2020)
 02.31 min. *The essay is a "performative act of writing"*⁴
*Is A 'performance of paradox'*⁵

³ Essaying art: An unmethodological method for artistic research, Empedocles: European Journal for the Philosophy of Communication, Volume 11, Number 1, 1 September 2020, pp. 25-42(18)

¹²⁴ Hohendahl, Peter Uwe, "The Scholar, the Intellectual, and the Essay: Weber, Lukács, Adorno, and Postwar Germany." *The German Quarterly*, Vol. 70, No. 3 (Summer, 1997): 217-232 p. 226

¹⁴⁷ Burgard, Peter J. "Adorno, Goethe, and the Politics of the Essay" *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte*, 66 (1992): 160–191 p. 183-187 p.175

*Is "performatively demonstrating"*⁶

*"The essay starts performing its own gestures, presenting its own enigmas, its own images"*⁷

In het artikel hint ik naar het gebruik van verschillende kennis perspectieven, alsmede de transdisciplinaire en collectieve potentie van essayeren. Deze bevindingen hebben geleid tot mijn vervolgonderzoek en ik de eerste gedachten in dit artikel verder uit. De ideeën zijn in grote mate beïnvloed door mijn rol als educator, als docent onderzoek vaardigheden aan de Master Kunsteducatie (Fontys Tilburg) met een specifieke focus op artistieke onderzoeksmethoden. Ik richt me in dit artikel dan ook specifiek op performatief essayeren als een artistiek onderzoeksproces voor kunsteducatie en kunsteducatoren.

Afbakening

Dit verkennend artikel richt zich niet op inhoudelijke kwaliteiten van het essayeren, maar alleen op de performatieve en collectieve potentie. Ik richt me bij het artistieke aspect van essayeren alleen op de uitingvorm en niet op andere artistieke kwaliteiten van het essay zoals onder andere het gebruik van ambiguïteit. Voor het wetenschappelijke aspect richt ik me alleen op theoretische bronnen die men in het essayeren bijeen kan brengen en niet op andere wetenschappelijke kwaliteiten van het essay zoals bijvoorbeeld de kritische houding van de essayist. Ondanks de relevantie, richt ik me ook niet op de huidige positie en het gebruik van het essay als vorm binnen educatie en/of het veld Artistic Research, er is een groot gebrek aan educatieve boeken over Artistic Research en een gebrek aan educatoren in het veld. Ik hoop met dit artikel wel middels essayeren handvaten te geven voor educatoren om hun eigen potentie als artistiek onderzoekers te ontdekken.

Performatief essayeren van kennis perspectieven

Kennis perspectieven

De eerste stap is het beschrijven van 'kennisperspectieven' en hoe deze een interactie met elkaar aan kunnen gaan tijdens essayeren. Deze perspectieven liggen in eerste instantie bij de essayist zelf. De 'perspectieven' refereren naar specialisaties van de essayist en persoonlijke ervaringen en achtergrond. De 'kennis' refereert naar de verschillende bronnen die bij deze perspectieven horen. In dit gedeelte geef ik handvaten voor kunsteducatoren om de verschillende perspectieven te inventariseren en performatief in te zetten.

Het staat op mijn visitekaartje, Emily Huurdeman: kunstenaar, onderzoeker, educator. Dit zijn directe afgeleide van mijn opleidingen, mijn specialisaties en de rollen die ik bekleed. Het grootste verschil tussen deze drie rollen zijn de eisen van de communicatievormen die de verschillende contexten verlangen. Allen hebben hun eigen communicatievormen, conventies, ethiek en de referenties. De output als kunstenaar zijn kunstwerken die op zich zelf kunnen staan en deze functioneren ook zonder uitleg, zonder bronnen of referenties, en ambiguïteit wordt aangemoedigd. De output van academisch onderzoek zijn geschreven artikelen, alles wordt geduid en gecontextualiseerd en gerefereerd, er is geen ambiguïteit. In een expositiecontext is de communicatievorm vrij. Bij academisch onderzoek staat de vorm vast, een artikel of boek. Kunst kan ter illustratie gebruikt worden maar de auteur moet zich houden aan de vormregels van het vakblad. Dit wil niet zeggen dat deze twee dingen het zelfde kunnen zijn; een kunstwerk kan onderzoek zijn maar zonder inzicht in het proces kan dat simpelweg niet gecontroleerd worden.

[VIDEO] On artistic research (version 1, 2020)

¹⁴⁸ Pourciau, Sarah "Ambiguity Intervenes: The strategy of Equivocation in Adorno's „Der Essay als From" *MLN*, Volume 122, Number 3, (April 2007): 623-646. p. 636

*As an artis I make art works (image)
As a researcher I write academic articles (website)
As an educator I use collective learning to stimulate combining these two modes; the artistic
and the research mode.*

Maar in de dagelijkse praktijk ben ik in wissende mate alles bij elkaar. Deze 'wisselende mate' is essentieel, je kijkt vanuit deze kennisperspectieven en je kunt deze op elk moment wisselen. Het is een andere manier om deze drie rollen als flexibel en verbonden te zien.

*[VIDEO] On artistic research (version 1, 2020)
But these roles have one thing in common; the same person.*

*The written work and the artistic work are both outputs; end results.
In the process of researching I am all these things together,*

*[VIDEO] On essaying as collective performative practice (version 2, 2023)
00:55 min. I'd say on average
I'm about 55% artist,
25% researcher and
20% educator, there is
3% car mechanic in me and
2% sommelier.*

*01:08 min. Although yesterday I felt about
35% educator and next Friday I'll feel
80% car mechanic.*

*These modes are always and constantly in flux with each other, like they are probably for
you.*

*Are you a performer or a musician? A theatre maker or policy maker? A craftsperson or
hobby knitter? A poet or a manager? A kinder garden teacher or magician?*

In de master kunsteducatie zijn er studenten met een educatieve achtergrond en met een artistieke achtergrond. Wat ik ervaar ik het klaslokaal zijn de aannames die blijven kleven aan de dominante rol; kunstenaars voelen zich minder educator en kunnen zelfs een lichte weerstand hebben om zich educator te noemen, de educatoren voelen zich minder kunstenaar en voelen geen legitimiteit om zich zo te noemen. Door deze als rollen te zien worden ze perspectieven op een onderwerp, door ze als wisselende percentages te zien kun je spelen met de rollen per moment en geeft het een vrijheid en eigenaarschap over de verschillende rollen en de mogelijkheid kleinere rollen meer ruimte te geven. De rollen worden hiermee performatief, deze 'flux' is de performativiteit van de rollen, het activeren van de kennis in de praktijk. De docent kan ervoor kiezen de 6% tekenaar morgen 80% de ruimte te geven. Hiermee neem je de verschillende perspectieven serieus. Dit is essentieel om voorbij te gaan aan de specialisatie waarvoor je bent opgeleid, maar de verschillende perspectieven bewust te laten interacteren met het onderwerp dat je essayeert. Hierdoor kan er ook ruimte ontstaan om voorbij te gaan aan de rol waar je comfortabel mee bent.

Zoals eerder genoemd is hierbij een essentiële verbindende factor voor de essayist, namelijk het persoonlijke perspectief: een persoon met een eigen achtergrond en ervaringen die me bewust of onbewust beïnvloed in mijn professionele leven. **(persoonlijk perspectief verder uitwerken)** Enerzijds is het belangrijk om bewust te zijn van deze persoonlijke invloeden en de verlochtenheid hiervan

[VIDEO]

01:17 min. *I am part my grand aunt*

01:19 min. *part my gran mother*

01:22 min. *part adopted Pitbull mom*

01:24 min. *part high school drop out*

Uit te werken: referentie Mnemosyne Atlas (1924-1929) van Aby Warburg, over performativiteit van bronnen.

[illegible]

[VIDEO] On collective performative essaying (version 2, 2023)

03:21 min. In the essay you use fragmented; theory, anecdotes, quotes, thoughts, emotions and observations to investigate a topic at hand. Combining very personal and autobiography fragments with intellectual insight⁸ 03:38 min.

Door essayeren als kleine experimenten te zien, experimenten waar je verschillende perspectieven laat interacteren met je onderwerp, kan de student ruimte creëren om theorie, kunst en persoonlijke kennis met elkaar te verbinden en de verschillende perspectieven de ruimte te geven. Door het bovenstaande proces te delen in een performatieve context, creëer je een narratief, je plaatst de perspectieven en bronnen naast elkaar waardoor er een eigen dynamiek en interactie ontstaat. Hierbij is het essentieel om het als versies/iteraties/experimenten te zien, je performd een narratief en vervolgens kun je deze aanpassen, erop reageren, dingen toevoegen of verwijderen. Er kan geïmproviseerd en geëxperimenteerd worden. De performativiteit geeft ruimte voor vele type bronnen en kennis bijeen komen, bijvoorbeeld objecten, dans, film, maar ook het citeren van teksten. (verder uit te werken)

De kunsteducator is in mijn ogen de perfecte persoon om deze interactie om te zetten in een performatieve communicatie vorm. Als je kijkt naar de output van de educatieve rol, dan is er een duidelijk verschil met kunst en wetenschap, de kunstwerken en de artikelen staan op zichzelf, de lessen zijn de output van een educator. Als docent is je eigen aanwezigheid over het algemeen cruciaal en derhalve potentieel performatief. In de Master Kunsteducatie hebben we een performatieve output; een demonstratie waarin je je onderzoek output communiceert. Dit kan een theater performance zijn of een workshop, of een spel of een boek. Het performatief essayeren kan helen om vormen te ontdekken en uit te werken. (verder uit te werken)

Performatief essayeren: van solo praktijk naar collectieve praktijk (moet nog beter uitgewerkt worden)

De heb ik de basis van performatief essayeren voor de kunsteducator beschreven, maar het is nog steeds een solo praktijk, even als het essay. Het is essayist en diens perspectief op het onderwerp dat centraal staat, echter zie ik potentie om dit proces collectief te maken. Wat als we collectief perspectieven kunnen delen en zo een interactie aan kunnen gaan die breder is dan ons eigen perspectief? Wat als we deze verschillende perspectieven kunnen gebruiken op kritisch te reflecteren op onze positie in relatie tot het onderwerp?

Vanuit het nog altijd (in mijn tijd) dogmatische beeld van de solo-kunstenaar stapte ik met mijn tweede studie de wereld van academisch onderzoek in. Een wereld, die in het beste geval, werkt als een gemeenschap waarin je naar elkaar refereert, onderzoek aan elkaar presenteert en open staat voor feedback. Dit idee, dat alles wat je maakt en deelt verbonden is met anderen en dat je hier vervolgens over in gesprek gaat met anderen, was voor mij een openbaring. Ik miste echter het delen van onderzoek in ontwikkeling, het samen sparren over onderzoeksonderwerpen. Als gevolg initieerde ik samen met een mede student een maandelijks event: Cafe Chercher. Het was een kunst café voor onaf onderzoek tussen kunst en wetenschap. Geen enkele presentatie onderwerp mocht af zijn. De curatie was zo dat er altijd verschillende disciplines en onderwerpen op een avond waren en dat deze bij voorkeur uit verschillende instituten en educatieve niveaus kwamen; van docenten en professoren tot bachelor studenten, masterstudenten en PhD kandidaten. Deze diversiteit aan perspectieven scheen vaak een nieuw licht op de onderwerpen, het onaf zorgde voor een ontvankelijkheid voor deze perspectieven. De open en speculatieve sfeer bracht bijzondere

⁸ Wikipedia contributors https://en.wikipedia.org/wiki/Michel_de_Montaigne [accessed April 19, 2022)

interacties teweeg. Er ontstonden nieuwe inzichten door deze onverwachte interactie van kennisperspectieven; een historica van schilderijen op oude barok toetsinstrumenten deelde haar gedachten over een bio-hacker met een synthesizer gebaseerd op beweging van microben. Het publiek is niet alleen toeschouwer maar een peer diens perspectief nieuw licht kan werpen vanuit een andere hoek.

In de Master Kunsteducatie werken we met het principe van een Leergemeenschap, een leergemeenschap waar docenten, medewerkers, en alumni ook toe behoren. De studenten in de leergemeenschap hebben vele verschillende professionele praktijken zoals onder andere; CKV docent, museum begeleider, muziek- of schilder docent, maatschappelijk werker. Alle studenten hebben verschillende achtergronden en leeftijden. De contexten van Café Chercher en de Master Kunsteducatie Leergemeenschap zijn door hun verschillende aanwezige kennis perspectieven perfect voor collectief essayeren. Uiteraard moeten we hierbij opmerken dat we nog steeds met personen uit een educatieve context zitten. Idealiter zo ik deze context uit willen breiden, dat is dan ook de ambitie van mijn bredere onderzoek.

Het idee van een onderzoeksgemeenschap heeft ook mijn artistieke praktijk beïnvloed, de essaysitische lecture performance bracht voor mijn kunst en wetenschap dichter bij elkaar maar het bracht me ook een ander publiek Niet het passerende kunst publiek, maar een presentatie ruimte met een publiek van peers en een Q&A achteraf. De lecture performance 'On essaying art' heb ik middels meerdere iteraties met verschillend publiek gedeeld, naar aanleiding van elke presentatie veranderde ik de lecture performance en incorporeerde reflecties van toeschouwers. In de verschillende contexten kreeg ik verschillende feedback: in de context van artistiek onderzoek (version 1 2018), kunsteducatieve context (version 2, 2018), de context van vrienden en familie (version 5, 2019) en in de context van wetenschappelijk onderzoek (final version, 2020). Maar het voelde nog steeds te veel als toeschouwers, de potentiële kennis van het publiek werd niet benut, de interactie minimaal. Hiervandaan kwam mijn ambitie om deze performatieve ruimte een collectieve ruimte te maken, idealiter niet in verschillende contexten maar met aanwezigen uit verschillende contexten bij elkaar.

[VIDEO] On research spaces slowly expanding (version 3, 2020)

De kracht van de verschillende perspectieven zit hem in het verschil in bronnen, potentiële frictie, miscommunicatie, ander jargon, juist door deze op te zoeken kun je je eigen onderwerp werkelijk een interactie met andere perspectieven aan laten gaan en mogelijk de ruimte geven om zelf van positie te veranderen of iets anders uit te proberen. Het is dus essentieel om hier tijd voor vrij te maken. (verder uitwerken)

[VIDEO] On collective performative essaying

04:26 min. The essayist looks for cracks, fractures, friction, critique, not for a uniform conclusion, but to think through the conflicts, paradoxes and problematics. It stays with the trouble not looking for a synthesis or unity, but thinks through the brittle reality. It wants to break with the dominant paradigm, consensus and teachings

Eind beschouwing (moet nog uitgewerkt worden)

Het performatief essayeren een manier zijn voor kusteducator om verschillende kennisperspectieven toe te laten op het te onderzoeken onderwerp, hierdoor ontstaat er ruimte om de verschillende perspectieven te ontwikkelen en uit te proberen. Door het performatief essayeren kan de kunsteductor experimenteren met de communicatie vorm. Door een collectieve interactie aan te gaan met de aanwezigen, hierdoor ontstaat er ruimte om te experimenteren met vorm en je relatie tot je onderwerp.

